

Jászter Beáta

„Eszköze lenni az isteni kéznek...”

Interjú Dombóvári Jánossal, a 30 év után leköszönő igazgatóval, iskolát alapító-fenntartóval, Lavotta-kutatóval, a Lavotta János Kamarazenekar alapító-művészeti vezetőjével.

Úgy hisszük, hogy az ember élete, földi pályája előre elrendeltetett. Azt is tudjuk, hogy a felülről kapott tehetséget fel kell ismerni, s megfelelő módon kell sáfárkodni vele. De akárhogy is próbáljuk felismerni a magunk útját, azért mégis csak a szüleink azok, akik pályára állítanak bennünket. Hogyan sikerült a döntés a szüleinek, hogy az egy szép életútban teljesedett ki?

Kazinczy Ferenc gondolata: „*Ha valamely ösvényen elindultunk, szép rajta fényvel haladni, s a legfőbb pontig eljutni.*” Számomra ez az ösvény a hangszeres és a zenepedagógusi pálya volt. Valószínűleg a zenei szálak erősek voltak génjeimben. Édesanyám szárnyaló énekhangja révén, édesapám műkedvelő muzsikusként tették teljessé a gyermekkoromat, s hamar észrevették zenei hajlamaimat. Hétévesen Szerencsen a zenei munkaközösségbe beíratk, ahol – mint utólag kiderült – a sátoraljaújhelyi zeneiskola hegedűtanára, Dr. Máczai Gyuláné adta állam alá a hegedűt és készítette fel a zenei pályára. Ez az újhelyi zeneiskola első tanévében volt, 1958/1959-ben. A szerencsi tanulóévek végén, Mária néni legnagyobb meglepetésére, bejelentettem, hogy zenei pályára szeretnék menni. Meglepett arca ma is előttem van. Belátom, örültség volt 10 hónappal a felvételi előtt ilyet közölni, de azon a nyáron történt valami, ami kellő önbizalommal vértezett fel. A Dombóvári-testvérek számos iskolai szereplésére felfigyelt a szerencsi járási úttörőelnök, és a két húgom mellett, mint legidősebb testvért eljuttatott Lengyelországba, ahol egy hónapon keresztül nyári nemzetközi úttörőtáborban vehettem részt. A több mint kéttucat nemzet fiataljai számára meghirdetett kulturális versenyen hegedűvel egy saját magam által összeállított népdalcsoporttal léptem föl Chorzów városának stadionjában. Az aranydiplomát ma is őrzöm. Úgy jöttem haza Lengyelországból, hogy már tudtam, milyen középiskolát válasszak. A sikeres felvételi után elkezdődött egy vargabetűket sem nélkülöző, hangszeres pálya...

Dr. Máczai Gyuláné

A zene és a hangszer szeretete, s egy jó tanár vezeti a gyermeket a zenei pályára. S ha egy gyermek zeneművészeti pályára lép, képzeletében talán a világ nagy színpadain látja magát, mint szólista. De nem mindenkiből lesz zeneművész. Önnél mikor dőlt el, hogy a pedagógus pálya felé visz az út?

Az imént utaltam arra, hogy a miskolci Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskolában hegedűtanulásom nem volt problémamentes. Ebben fő okként elsősorban a számomra hátrányos tanárváltásokat nevezem meg. Első évfolyamon a Miskolci Szimfonikus Zenekar akkori koncertmestere volt a hegedűtanárom, aki méltányolta erőfeszítéseimet, dicsért az első év végén, de szeptemberben már nem jött vissza. Ő Szigeti József világhírű hegedűművésznél képezte tovább magát. Így hát megint új tanárt kaptam. Megjegyzem, ezek a pályakezdő tanárok egytől egyig a magyar zenei élet reménységei voltak, hiszen mindegyik élvonalbeli fővárosi zenekarban is játszott. Harmadik évfolyamon minden hegedűs kötelező hangszerként brácsán is tanul. Ez volt nekem a mentőövem, mert egyrészt nagyon megszerettem a hangszer, másrészt

Az „érettségizett”osztályzenekar 1970-ben

olyan tanárom volt Dr. Molnár Sándorné személyében, aki óráról órára növelte önbizalmam. Szárnyakat kaptam, még azt is elhitette velem, hogy ha így haladok, akkor érettségi után készülhetek akár a zeneakadémiai felvételre is... Ezekben az években azonban még a brácsa érettségihez is minisztériumi engedélyre volt szükség, annyira különlegesnek számított ez a hangszer, amelynek oktatását a Zeneakadémián Lukács Pál brácsaművész vezette be. Így lettem a miskolci intézmény első brácsán érettségiző diákja 1970-ben. Felsőfokú tanulmányok folytatásának ekkor még nem volt sok realitása, s mivel az elméleti tárgyakban jó eredménnyel teljesítettem, másik, ugyancsak zeneakadémiai alternatívaként a karvezetést választottam. Ebben a döntésben ismét egy vonzó tanári személyiség volt a meghatározó. Az áldott emlékű Toborffy Julianna pályakezdő tanárként lett az elmélet tantárgyaim (úgy mint szolfézs, zeneelmélet, kötelező zongora, zenetörténet, kórus) oktatója négy éven keresztül. Nem rajta múltott, hogy az egyébként sikeres karvezetői felvételi ellenére, egy éves katonaság után történelem – ének-zene szakon számomra egri évek következtek.

Ha jól tudom, akkor nem is volt olyan egyértelmű eleinte a zenei pálya, mert a történelemszeretet kissé megbolygatta a pályaválasztást.

A történelmet általános iskolás korom óta szerettem. Nagyszerű történelem tanárom volt Zambon László személyében, akinek élményszerű történelemtanítását máig nem feledtem. Ez a történelemszeretet oda fejlődött, hogy középiskola után Egerbe felvételiztem történelem-ének szakra. A sikeres írásbeli és szóbeli után Dr.Rezessy László, az ének-zene tanszék vezetője, már a felvételin közölte velem, hogy kivált annak örülnek, hogy hegedülök, mert a főiskola zenekarába régóta vártak egy koncertmestert... Azzal az örömhírrrel mehettem haza felnevelő falumba szüleimhez, hogy felvettek. „Bízam benned fiam!” – ölelt át elérzékenyülve postahivatal vezető apám. Ez volt az egyetlen alkalom, amikor könnyeit láttam. Ezzel párhuzamosan zajlott a zeneakadémiai felvételem is. Engem azonban a szerelem két hétre Erdélybe vonzott, s ez idő alatt érkezett meg a budapesti eredmény. A Kis-Küküllő vidékéről hazatérve a szüleim közölték velem, hogy hely hiányában nem vettek fel. Fellebbezni ugyan jó eséllyel lehetett volna, de ők úgy gondolták, nekem Eger tökéletesen megfelel... Így maradtam le egyetlen tízed ponttal a karvezetés szakról... Azonban nem éreztem hiányát, mert az egi évek számos új lehetőséget nyújtottak és későbbi sorsom alakulására is döntő hatással voltak. Ugyan nem váltam történésszé, nem tanítottam a tantárgyat sem, de Dr.Kávássy Sándor óráit hallgatni – aki később kispap és politikus is lett – katarikus élményt jelentett. Életem egy későbbi szakaszában a Lavotta-kutatás során történelmi ismereteimnek is nagy hasznát vettem. A főiskola után ahhoz, hogy az egi zeneiskolában dolgozhassak, Szepesi György igazgató unszolására – áldom ezért nevét! – folytattam zenei tanulmányaimat a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán, a Miskolci Intézetben. Ugyanis ekkorra már beindult a tanárképzés a felsőfokú intézményekben mélyhegedű szakon is. Még nem kaptam kezembe egi diplomámat, amikor a felvételin a bizottság elnöke, a korrepetitor távollétében J.Chr.Bach brácsaversenyének nyitó tételét, próba nélkül, örök emlékként a korábban már említett Lukács Pál kísérte zongorán. A felvételinek volt egyéb, szóbeli közjátéka is. Művész úr, aki ez idő tájt a Zeneakadémia vicedirektora is volt, megtudván, hogy Egerből érkeztem, a bizottság tagjainak egy számára kedves történetet mesélt, amely korábban, egi brácsaestje alkalmával esett meg vele. A történetet innen én folytatom, mert részese voltam. A fellépés napján kora délután a zeneiskola épülete (Panakosztá-ház) mögötti keskeny járdán két ember szemmel láthatóan azon tanakodott, hogy melyik irányba folytassa útját, amikor hegedűs tanítványaimhoz igyekezve mellénk értem. Örömmel ismertem fel a Kossuth-díjas brácsaművészt, valamint zongorakísérőjét, Esztó Zsuzsannát és hozzájuk lépve megkérdeztem, miben segíthetek. A vár felé vezető utat keresték... Az esti kamaraest előtt már híre volt annak, hogy egy kedves fiatalember... A felvételin katarzisként éltem meg, ahogy az addig anonim szereplő, ismertté vált Tanár Úr számára is... A főiskolán Hargitai Miklós, az Operaház szólamvezető brácsása volt a mentorom és a hangszeres pályán maradásomat neki köszönhetem. A három év alatt kapcsolatunk végig különleges volt: respektálta tanári diplomámat, tisztelte családos léteimet, – diplomahangversenyem idején elsőszülött János fiam már karon ülő gyermek, miközben a második, Zoltán is úton volt – s úgy éreztem, kollégájának tekint. Általa bepillantást nyertem az akkori zenei élet kulisszatitkaiba, Géza fia révén a zeneakadémiai hegedűtanításba. Tanár úr a Beethoven-hegedűversenyt játszó huszonéves Gidon Kremer, valamint a Budapesti Filharmóniai Társaság egi előadásának szakmai tapasztalatait is megosztotta...

Szép feladatok jutottak Önnek Heves-megye közművelődési életében és kulcsszerepe volt Eger zenei együtteseiben is. Melyek voltak ezek?

Kocsis Albert és Farkas István karmester társaságában

Tizenhat évet éltem és dolgoztam Egerben. Még főiskolásként kerültem az Egri Szimfonikus Zenekarba, egy ideig hegedűsként játszottam, majd a brácsaszólam vezetőjeként, továbbá az AGRIA-vonósnégyes tagjaként egy életre szóló élményt s tapasztalatot szereztem. Az együttes hangversenyei során a magyar zenei élet számos kiválóságával, így karmesterrel¹, operaénekesssel², hangszeres szólistával³, valamint kortárs zeneszerzővel⁴, akik egy-egy zeneművet írtak az egri szimfonikusok számára. Még inkább úgy érzem, hogy zenei

eszmélésemet ennek a városnak és együtteseinek köszönhetem.

Ezeknek az egri esztendőknél 1978 és 1987 között azonban a közművelődés terén volt egy „mellékhatása” is.

Időközben családot alapítottam, orvos feleségemmel a Pétervásárára kapott szolgálati lakásban rendezkedtünk be. Öt év alatt megszülettek fiaink (János, Zoltán, Zsolt), s az egri munkahelyemet megtartva, számos hasonló gondolkodású emberrel szövetkezve, tartalmas értelmiségi lét megteremtésére törekedtünk. Egyesületi formában szerveztük a zenei⁵, irodalmi⁶ esteket, író-olvasó találkozókat⁷ az Új Tükör Baráti Társaság tagjainak.

Domokos Pál Péter

¹ Antal Mátyás, Bolberitz Tamás, Gulyás György, Medveczky Ádám, Németh Gyula Pál Tamás, Róna Frigyes

² Begányi Ferenc, Gregor József, Kukely Júlia, László Margit, Lehoczky Éva, Molnár András, Ötvös Csaba, Pászthy Júlia, Pitti Katalin, Simándi József, Sólyom-Nagy Sándor

³ Baranyai László, Fellegi Ádám, Inhoff Ede, Keveházy Gyöngyi, Király Tibor, Kiss Gyula, Kocsis Albert, Kóté László, Matúz István, Onczay Csaba, Pauk György, Perényi Miklós, Tarjáni Ferenc

⁴ Bozay Attila, Decsényi János, Dubrovay László, Farkas Ferenc, Soproni József, Szokolay Sándor, Tihanyi László

⁵ Domokos Pál Péter, Lukin László, Szokolay Sándor, Kocsis Albert, Czigány György, id.Fassang Árpád, Tűzoltó Parancsnokság Régizene Együttese, Egri Kamarazenekar, Benkő Dániel, Bródy János, Cseh Tamás, Dévai Nagy Kamilla, Faragó Laura, Maczkó Mária, Marosi Júlia, Szvorák Katalin, Dinnyés József, Kaláka-együttes, Tolesvay Trió

⁶ Bálint András, Bánffy György, Mensáros László, Császár Angela, Galán Géza, Jancsó Adrienne, Galán Géza, Kovács P. József, Merényi Judit, Pelsőczy László, Szabó András, Tompa László

⁷ Czine Mihály, Czeizel Endre, Cs.Varga István, Medvigy Endre, Gál Sándor, Fodor András, Jókai Anna, Kerényi Grácia, László Gyula, Utassy József, Rab Zsuzsa, Thinsz Géza, Baranyi Ferenc, Boldizsár Miklós

Jókai Anna

A helyi hatalom persze ferdén nézett a környék településein is folyó értelmiségi kezdeményezésre és a programhoz kapcsolva a legkülönfélébb címkét ragasztott a résztvevőkre: „szervezkedik az elit”, „Petőfi-körösök”, „klerikálisok”, én magam pedig megkaptam az „önjelölt népművelő” jelzőt. Az egyre fokozódó szembenállás Érdi Sándor Stúdió '84 televíziós kulturális magazinműsorában kapott széles nyilvánosságot. Az adást követő stúdióbeszélgetés résztvevői – Bihari Mihály, valamint egy

miniszteriális ember – a konfliktus legfőbb forrásaként „a helyi hatalom intoleranciáját” nevezték meg. Bár e történet a rendszerváltoztatás elő fuvallataként is felfogható, azonban az erre adott válasz ugyan komolyabb következménnyel nem járt, ugyanakkor számos kellemetlenséget okozott. Mindenesetre, mint megfigyeltnek dossziém keletkezett, amely 1987-től egy ideig az új, második munkahelyemre is „követett”.

Mielőtt a sátoraljaújhelyi évekről kérdezem, beszéljen még a mentorairól, akik hatással voltak egyhangúnak igazán nem mondható pályájára, tevékenységére.

Az egri évekből már tettem említést Kocsis Albertről, többünk Bercijéről, aki hatvani származású lévén szólistaként számos alkalommal játszott a szimfonikus zenekarral. Szeretettel őrzöm Pétervásárán adott hangversenyeink emlékét is. A barokk versenyművektől Bartók fiatalkori hegedűversenyéig a hegedűirodalom legnépszerűbb műveit szólaltatta meg szép, nemes, érzéki hangú hegedűjátékával. Zathureczky Ede tanítványaként a Liszt-díjas Kocsis Albertet – Kovács Dénessel, Pauk Györggyel együtt – a világhírű Hubay-Zathureczky hegedűiskola méltó folytatójának tartják. Az egri vonósoknak tartott mesterkurzusok

alkalmával – amely mindannyiszor egy-egy versenymű előadásával zárult – bepillantást nyerhettünk a zenekari játék kulisszatitkaiba. Neki köszönhetem első utamat a vasfüggöny túloldalára, amikor az egri vonósokat közös játékra hívta Voralbergbe. Az ismétlődő meghívások révén turnézhattunk vele Tirolban, de vendégei

lehattunk Kasselben is. Önbecsülésemet növelte, amikor egy európai kamarazenekar szervezése során rám is számított, azonban a tartósabb távollétet három kiskorú gyermekem mellett nem vállalhattam...

Szokolay Sándorhoz fűződő barátságáról itt Sátoraljaújhelyen is meggyőződhattünk. Hogyan kezdődött?

Szokolay Sándor, túl a Kossuth-díjat is eredményező Várnász operájának megírásán, majd pedig további két opera, a Hamlet és a Sámson bemutatója után 1977-ben az Egri Városi Tanács felkérésére komponálta az Op. 137-es Archaikus nyitány című művét. A zenekari próbákat a szerző, bár kissé szokatlan, ugyanakkor kifejező, s hatásos karmesteri mozdulataival, a darabhoz fűzött történelmi eszmefuttatását zenei eszmélésem máig ható emlékeként őrzöm. Annál is inkább, mert a mű autográf vezérkönyve, valamint a szólamok címlapján a magyar zászló színeivel aláhúзва szerepelt alcímként: Az egri hősök emlékére. Ez volt első találkozásom Szokolay Sándorral. Egy évtizeddel később Pétervásárára, a már említett Új Tükör Baráti Társaság soron következő vendégeként hívtam meg Szokolay Sándort, aki zeneszerzői pályájáról, a békéstarhosi indulásról, mestereiről, Kodály Zoltánról és Farkas Ferencről, valamint szerzői terveiről beszélt kedvesen, választékosan, színesen, érdekfeszítően.

A széphalmi Magyar Nyelv Múzeuma ünnepélyes avatására készültünk, amikor 2008 januárjában Stumpf Imréné, a Polgármesteri Hivatal titkárságának akkor volt sajtósa felhívott, hogy Szokolay Sándor üdvözlétét tolmácsolja. Egyúttal tájékoztatott arról a valamennyi zempléni muzsikuss számára örvendetes hírről, hogy Sátoraljaújhely Város Önkormányzata a Magyar Nyelv Múzeumának avatására Szokolay Sándort zenemű megírására kérte fel. Sanyi üdvözlétét olyan segítségkérő jelzésnek tekintettem, amely együttműködésre hívott fel... Mesélj, hány tagú a kamarazenekarod? Milyen összetételű fúvósaid vannak? Hogy álltok rézfúvósokkal? Hány tagú

Szokolay Sándort kérdezem...

kórusra lehet számítani? Csakúgy záporoztak kérdései. Késő esti telefonok, hajnali villámlevelek váltották egymást, miközben éreztem, egy kivételes alkotó folyamat részese vagyok. Amint elkészült egy-egy résszel, vagy szólammal, rögtön küldte át megnezésre, magyarázatként pedig Nagy Gáspár versének elemzését, üzenetét, a zenekari próbák előkészítését vázolta. Még öt héten át tartott így az alkotás folyamata, míg nem 2008. március 6-án, 23 óra után néhány másodperccel a szerzőből hatalmas energiával feltörő örömkialtás email formájában jutott el hozzám:

Jánoskám, Te Drága!

Íme: a kész mű! Végre!

FINIS LAUS DEO!!!

*Hála a Teremtő Istennek, hogy adott ehhez Felső-
Erőt! Ez ma igen ránk fér...*

Ölel Baráti hűséggel, Sanyi

A Szavak vezérkönyvének dedikálása

Elkészült hát a SZAVAK, Rapszódikus-Ének magyar-módra

Óda a magyar nyelvhez Nagy Gáspár versére Vegyeskarra, kamarazenekarra és orgonára, Szokolay Sándor 370. opusa.

Lukin László műsorvezetőként, népdalversenyek zsűri elnökeként, a Lavotta János-díjat odaítélő kuratórium tagjaként másfél évtizeden át volt részese Zemplén zenei életének. Tanár úrral mikor találkozott először?

Mint sokan mások az 1960-as években a Zenélő órákban a televízió képernyőjén keresztül... A humort félre téve, Lukin László is vendégünk volt Pétervásárán, akit Liszt Ferenc halálának centenáriuma emlékére előadás megtartására hívtam meg. Kapcsolatunk Sátoraljaújhelyen teljesedett ki, amikor 1989-ben beszédet mondott a zeneiskola névadó ünnepélyén, majd a Lavotta János Kamarazenekar hangversenyeit vezette, feladatot vállalt a Lavotta János-díjat odaítélő kuratóriumban, zsűrizte a térségi népdaléneklési versenyeket. Tanár úr értékes, gondolatgazdag, szép magyarsággal elmondott, a hallgatóságát megénekelhető zenei ismeretterjesztését, finom, ironikus humorát, egyenes tartású, fegyelmező tekintélyt sugárzó alakját szívünkbe zárva őrizzük. Ez a másfél évtized muzikusnak, közönségnek egyaránt kegyelmi időszak volt.

Lukin Tanár Úr

Tavalyi jubileumi hangversenyén a Lavotta János Kamarazenekart – nem először – Rolla János Kossuth-díjas hegedűművész vezette. Nem lepődnek meg, ha a nagyszerű Zempléni Művészeti Napok létrejötte, valamint együttműködésük között találunk összefüggést.

Köztudott, hogy Rolla János volt az atyja a Zempléni Művészeti Napok rendezvénysorozatának, aki a legendás Liszt Ferenc Kamarazenekar hangversenymestereként nem hagyott kétséget afelől, hogy milyen színvonalú együttesekkel, szólistákkal kívánja a zempléni „Salzburgi Ünnepi Játékokat” megvalósítani. Mert nagyot álmodni, s figyelme a helyi hagyományok megélésétől, a jeles zeneszerzők évfordulóiról történő megemlékezésektől a zempléni épített örökség megmentéséig terjedt. A Lavotta János Kamarazenekar – a névadó

J.S.Bach d-moll kettősversenyében

örökségét feltáró, a verbunkos zenei stílust népszerűsítő – tevékenysége, a térség zenei életében betöltött szerepe nemcsak, hogy nem kerülte el Rolla János figyelmét, hanem az un. kiránduló koncertek keretében, valamint kuruc- és barokk vacsorák zenei szolgáltatójaként az együttes éveken át szép feladatokat is kapott. Amikor pedig országos kamarazenekari találkozókra az együttes előadásában zsűritagként hallgatta Lavotta, Bihari, Csermák, vagy Rózsavölgyi egy-egy verbunkosát, rokonszenvét nem is nagyon leplezte. Eddig három jeles alkalom – utolszor valóban az idén – kínált lehetőséget a közös muzsikálásra. Áldom sorsom, hogy A.Vivaldi, J.S.Bach kettősversenyeiben, valamint W.A.Mozart Sinfonia concertante-jának Andante tételében partnere lehettem. Közvetlen közletről látni, megtapasztalni hangszerkezelését, a kamarazenekart irányító technikáját, mindezt leírhatatlan szakmai élményként éltem meg...

Kocsis Albert, Rolla János mellett van még egy hegedűművész, Szecsődi Ferenc, aki szintén megtisztelte Önt barátságával. Ezek szerint Szeged és Sátoraljaújhely között nem is oly nagy a távolság!

Budapest közbeiktatásával már felére csökken... A Liszt Ferenc-díjas művésszel kialakult barátság nem távolságfüggő, hisz' jár-kei a honi hangversenytermekben, – nemegyszer Sátoraljaújhelyen is hallottuk már – s olyan kisugárzó Feri hegedűjátéka, tanári egyénisége, hogy csupán a képességet kell megszerezni ahhoz, hogy ezeket a jeleket fogni lehessen. Ilyen országosan is „jeleket továbbító adó” az általa elnökölt Hubay Jenő Társaság, a hallgató számára pedig az a „Hubay összes”, amelyet a maga nemében páratlan módon a hegedűművész, az ugyancsak Liszt Ferenc-díjas Kassai István zongorakíséretével 13 CD-én örökített meg. Hálás vagyok a házitanító

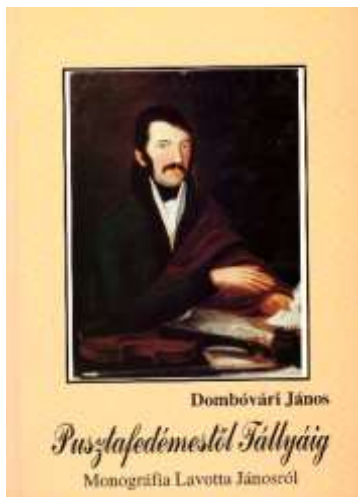
Szecsődi Ferenc a Lavotta-házban

Lavotta születése 250. évfordulójára megjelent hegedűduók professzori ajánlásáért: „Lavotta János hegedűduói kitűnő tanulmányt jelenthetnek a zenét tanuló ifjúság számára. A darabok a hegedűjátékban nélkülözhetetlen vonóartikuláció, stílushűség, valamint a kamarazenei összesség, egymásra figyelés elsajátításában nyújthatnak hathatós segítséget.

Remélhetőleg ez a verbő verbunkos sorozat a jövőben szervesen beépül a zeneiskolai és szakközépiskolai hegedű tantervébe.” Továbbá nem tudom eléggé megköszönni Szecsődi Ferencnek azt a fellépési lehetőséget a Pesti Vigadóban, amit az általa életre hívott Magyar Hegedű Ünnepe programsorozatában 2016-ban a Lavotta János Kamarazenekar kapott.

Bónis Ferenc Széchenyi-díjas zenetudós a széphalmi zenetudományi konferenciák doyenje, kiemelkedő előadója számos alkalommal volt már Zemplénben. Professzor urat hogyan sikerült maga mellé állítania?

Aki beszélgetett valaha is Bónis Ferencsel, tapasztalhatta, hogy elsősorban őszinte érdeklődéssel tudománya iránt, valamint némi szakmai hitelességet felmutatva lehetett csak közelebb férközni a magyar zenetörténetet kútfejében hordozó személyéhez. Bizonyára többen elcsodálkoznak a közöttünk kialakult atya-fiúi barátságon, ez azonban nem alakulhatott ki máról hónapra. A zeneiskola névadásáig kell visszamenjek az időben, a 90-es évek legelejére, amikor a MTA Zenetudományi Intézete ösztöndíjat hirdetett kutató pedagógusok számára. Így

kerültem kapcsolatba három egymást követő évben Lavotta kéziratok műveivel. Az első alkalommal a velem szemben ülő mentoraim, a drága emlékü Bárdos Kornél és Papp Géza megkérdezték ugyan, hogy milyen területtel szeretnék foglalkozni, s én fel is fedtem tervem, hogy éppen egy Lavotta-monográfia írásához gyűjtök anyagot, amire ők jóindulatú mosollyal közölték: bizonyára hasznos munka lesz, ha elkészülök vele, azonban az intézet számára a Lavotta-autográfok spartírozása előbbre való... Nemcsak a Lavotta által válogatott 18 darabból álló verbunkos gyűjteményhez, a 20 hegedűduóhoz, valamint a 17 kürtduóhoz jutottam így hozzá – amelynek szövegeit partitúra-szerűen lekottáztam, hanem fénymásolatban a verbunkos-szerző valamennyi opusával rendelkezhettem.

(Ezeket nyugdíjas éveimre tartogatom...). Feladataimat Bárdos Kornél halála után Domokos Mária mentorsága mellett fejeztem be. Rá egy évre megjelent a Lavotta-monográfia is, amelyet kis idő után követett az első Lavotta-CD, a Lavotta János Kamarazenekar Magyar Verbunkos Zene-sorozatának nyitó korongja. Minderről valószínűleg Bónis Ferenc is tudomást szerezhetett, amikor a millennium évében telefonon egy munkaebédre hívott meg a fővárosba. A gyulai Erkel Ferenc Társaság elnökeként együttműködést ajánlott a sátoraljaújhelyi Lavotta Alapítvánnyal. Előadóként számos alkalommal vettem részt az Erkel Ferenc és magyar kortársai címmel rendezett zenetudományi konferenciákon, ahol megismerhettem a 19-20. század magyar zenetörténetét kutató tudósokkal, akik majd a gyulai tanácskozások folytatásaként előadói lettek a jeles évfordulók alkalmával Zemplénben (Tállyán, Sátoraljaújhelyen, Széphalmon) megrendezett tudományos üléseknek is. Hálás vagyok professzor úrnak, hogy tapasztalatait nemcsak megosztja, hanem javaslataival törekvéseinket napjainkban is segíti.

A neves zenetudóstól több alkalommal is felbecsülhetetlen értékű, kézzel fogható segítséget is kaptak...

Még a millennium év környékén a tanácsomat kérve fordult hozzám professzor úr, hogy segítsék beazonosítani Tállyán azt a patikát, ahol a források szerint a gyógyszerére várakozó Lavotta elhalálozott. Nyomás oka volt rá, mert az Erkel Ferenc Társaság a hajdani patikát emléktáblával kívánta megjelölni. Az egyetlen Lavotta-festményt bronzból megmintázó domborművet Kiss György Munkácsy-díjas szobrász készítette, amelyet népes, autóbuzsnyi gyulai küldöttség jelenlétében, valamint a Lavotta János

Gyulai hangverseny

Kamarazenekar játéka kíséretében Bónis Ferenc elnök és D.Nagy András, a társaság titkára leplezték le. A Bartók Rádió hallgatói számára bizonyára nem volt ismeretlen az a történelmi hangverseny-sorozat, amelyet a zenetudós szerkesztésében az adó minden év március 15-én élőben közvetített. A Lavotta János Kamarazenekart 2004-ben az a megtiszteltetés érte, hogy Molnár Pál vezényletével, aki ez idő tájt Rastatt város főzeneigazgatója volt, valamint Kassai István zongoraművész közreműködésével a XVI. Történelmi hangverseny főszereplői lehettek. Elnök úr bizalmát – Csengery Kristóf elismerő-bátorító kritikája szerint is – az együttes kitűnő játékkal hálálta meg. A sikeres hangverseny emlékét a kamarazenekar hívei számára a Magyar Verbunkos Zene-sorozat negyedik CD-je őrzi. Professzor úr 80. születésnapjának

Bartók Emlékházban

megünneplésére készültünk 2012-ben Széphalmon mi is, amikor felkérést kaptam Kodály Zoltánné úrasszonytól, hogy az ünnepelt tiszteletére Részletek az egészhez címmel megjelenő „kötet anyagának gazdagításában” egy eddig meg nem jelent tanulmánnyal én is részt vegyek. Boldogan teljesítettem és köszönöm Ittész Mihálynak, a Magyar Kodály Társaság elnökének, a könyv szerkesztőjének, hogy Lavotta hegedűpedagógiájáról írt dolgozatom az ünnepi kötetben helyet kapott. S ha már a legeknél tartunk, kihagyhatatlan Bónis Ferencnek, a zenekritikusnak az a gesztusa, ahogy a Lavotta János Kamarazenekar millenniumi felvételéről vélekedett. A lemez megjelenését a szerző a Régi magyar muzsika hanglemezen címmel a Zene, Zene, Tánc művészeti folyóiratban megjelent recenziójában „*az első hangfelvétel dicsőségeként*”, egyenesen „*világpremiernek*” nevezte, amelyben „*nemcsak a vállalkozás mondható dicséretesnek, hanem a zenei megvalósítás színvonala is*”. Lenne még mondanivalóm, mert felejthetetlenek élményeim a zenetudományi konferenciákról, könyvbemutatókról, professzor úr MTA doktori címének védéséről, valamint azokról a máig rendszeres találkozásainkról, amikor egy-egy történeten keresztül emlékeiben a magyar- és külföldi zeneszerzők, karmesterek alakjai tűnnek fel, no és Kodály mindhalálig...

Molnár Pál

A millenniumi CD, valamint a gyulai történelmi hangverseny kapcsán említette a németországi Rastattban élő Molnár Pál karmester nevét. Hogyan talált rá a zeneiskola volt tanítványára?

Molnár Pál, az 1958-ban induló állami zeneoktatás zongora és zeneszerzés szakos növendéke, aki felsőfokú tanulmányai végeztével Rastattban telepedett le, ahol a helyi zeneiskola-, ezzel párhuzamosan pedig a város főzeneigazgatói tisztét töltötte be. Az iskola 40 éves fennállásának

megünneplésére készült, amikor az idősebb kollégáktól tudomásomra jutott létezése. Kazalban kerestem a tüt és rátaláltam. A jubileumi hangversenyen a szimfonikus zenekart már ő vezényelte. Beavattam a millenniumi CD nagyszabású tervébe és ő igent mondott. A CD-felvétel során nagyszerű érzékkel fogta össze a Mosonyi-kantáta hatalmas apparátusát, a mélyrezekkel, hárfával, cimbalommal megtűzdelt zenekart, a vegyeskart, valamint a három énekes szólistát. Hat éven keresztül nyaranta kurzus keretében készítette fel a Zempléni Művészeti Napok kiránduló koncertjein közreműködő kamarazenekart. Kitűnő pedagógiai érzékkel vezette az egész napos próbákat, igényességre, pontosságra nevelt. Áldásos tevékenységének eredményét a Magyar Verbunkos Zene sorozat négy CD-felvétele őrzi.

Eddig hegedűművész, zenetudós példaképeiről beszélgettünk, azonban a jubileumra készült képes ismertetőjének egyik oldalán Béres Józseffel, a Béres Vállalatcsoport elnökével látható egy színpadon, gyaníthatóan egy rendezvény szereplőjeként. Érdeklődik a gyógyszerészet iránt is?

Most úgy lenne elegáns, hogy igennel válaszoljak, de annak idején a természettudományos tantárgyak éppen elég fejfájást okoztak nekem... Ha jól megnézi a képet, egy gyönyörű

műtárgy előtt állunk, a Béres Pincészet borháza előtt, Erdőbényén... Igen, Tokaj-hegyalján a Béres-bor minden palackja gyógyszer... Egyébként pedig, ha az, amit látunk, hangos kép lehetne, széki, kalotaszegi, moldvai népdalokat hallanánk Béres József Szép magyar ének 2. kötetéből, amelynek könyvbemutatója volt azon az augusztusi késő délután... A családból még id. Béres Józseffel úgy kerültem kapcsolatba, hogy a Béres-cseppek feltalálója a közadakozásból megvalósult millenniumi CD kiemelt támogatója volt. Az erdőbényei szőlőbirtok kialakítása után

első találkozásunkkor kiderült, Jósának tudomása volt atyja jótéteményéről, s a verbunkos-CD is kedvelt lemeze a családi zenehallgatásoknak. Az előadónak átnyújtott Béres-borok a nagyvonalú támogatásnak köszönhetően – a Széphalom Évkönyvvel együtt – a zenetudományi konferenciák legbecesebb ajándékai közé tartoztak. A 2009-ben megjelent Szép magyar ének nagy sikert aratott első kötetét, valamint az ebből készült dupla-

lemezt tanári jutalmazásra már használtuk, azzal a nem titkolt céllal, hogy az énektanárok népdalversenyeinkre gazdagabb gyűjteményből válogathassanak. A folytatásaként megjelent második daloskönyvet a már említett Erdőbénye után, lelkes dalosok közreműködésével, a szép számú hallgatóság, valamint a szerző aktív jelenléte mellett Sátoraljaújhelyen is bemutattuk. Béres József megtisztelő felkérésére örömmel írtam meg a könyv ismertetőjét, amely a Parlando online-számában, valamint a Magyar Kodály Társaság Hírlevelében volt olvasható. A daloskönyv anyaga beépült a művészeti iskola tanulmányi versenyébe oly módon, hogy a térségi Szózat-éneklőverseny kötelező anyagát a korosztályok számára a Szép magyar ének dalaiból választottuk.

Devich János próbál...

Emlékezéséből nem maradhat ki Radnóti Tibor hegedűművész, az egri zeneiskola igazgató-helyettese, pályakezdésem önzetlen segítője, a csak nemrég távozott Devich János, aki hol zsűritagként, felkészítő próbákon keresztül, hol pedig a Nemzeti Kulturális Alaphoz benyújtott pályázatok alkalmával, a kamarazenekar verbunkos zenei stílusra épülő munkáját nagy szimpátiával követte, segítette. Halála előtt néhány nappal még felhívott, hogy tanácsokat adjon... Hála Istennek, fiatal

korunk óta élő és szoros a kapcsolatunk a tehetséggondozás nyíregyházi nagyasszonyával, Dr.Szilágyiné Pálkövi Máriával, akire a regionális verbunkos hegedűversenyeink zsűrizésében, közös továbbképzések szervezésében mindig számíthatunk.

Harminc évvel ezelőtt elérkezett egy fontos állomás az életében: Sátoraljaújhely. A valaha fényes város a trianoni határok miatt elvesztette regionális vezető szerepét. Azt gondolná az ember, hogy aki egy nagyobb városból ide költözik, nem reménykedhet abban, hogy országos visszhangot kap a tevékenysége. Nos, ez az Ön életében fordítva történt, hiszen éppen itt indult meg negyed százada egy nagyon fontos ügy: a Lavotta-kutatás, mely mára országosan is ismertté, elismertté vált.

Mielőtt bárki is azt gondolná, hogy nem örülség-e Egerből Sátoraljaújhelyre költözni, nos, ebben a történetben csak az egri munkahely stimmel. Már említettem volt, hogy ötöd magammal Pétervásáran laktunk, és az évszaktól függően autóval vagy motorkerékpárral innen jártam be Egerbe. Két nagyobbik fiúnk hangszeres oktatása csak úgy volt megoldható, hogy magammal vittem őket, s az óra végeztével felültek a menetrend szerinti buszjáratra. Egy-másfél óra volt az út hazafelé. Bizony két kiskorú gyermek, szülői felügyelet nélkül sokszor volt kitéve méltatlan helyzetnek. Ennek úgy vetettünk véget, hogy kerestünk egy iskolavárost. Így jöttünk Sátoraljaújhelyre, egy meghirdetett körzeti orvosi álláshely betöltésére. Én Zemplénbe haza jöttem, s miután Homonnayné dr. Joób Klára osztályvezető asszony kedvesen, segítőkészen fogadott bennünket, nem volt tehát kérdés, hogy ide jövünk. Volt üres hegedűtanári állás is zeneiskolában, s egyenesen felszólítást kaptam arra, hogy a vezetői állást pályázzam meg, mert a tantestületben egymásnak feszülő indulatok lecsillapítására csak külső

személynek van esélye. (Némi sorsszerűséget érzek abban, hogy egy éven belül ez volt a második felkérés, ezt megelőzően ugyanis a gyöngyösi zeneiskolából kaptam hívó jelzéseket.) Így kezdődött az a vezetői munka, amely mint Állami Zeneiskolában indult 1987-ben, és a Lavotta János Alapfokú Művészeti Iskolában tart napjainkban is.

Lavotta János mellszobra

Hogyan kapta nevét az iskola?

A névadásban a Zempléni Levéltár tudós-igazgatója Dr. Hőgye István volt a segítségemre. Kérdésemre, hogy van-e Zemplénben olyan neves muzsikusként, akiről a zeneiskolát elnevezhetnénk, ő gondolkodás nélkül a Tállyán nyugvó verbunkos-szerző, hegedűvirtuóz, az első színházi karmester, házitanító Lavotta Jánost nevezte meg. A névadás jelentette 1989-ben a Lavotta-projekt kezdetét, amelyet az egymás utáni években a Lavotta Alapítvány, ezen belül a Lavotta János-díj⁸ – Zemplén és Abaúj máig egyetlen művészeti díjának – létrehozása, valamint a Lavotta János Kamarazenekar megalapítása követett. Tehát a névadás jelentette azt a katarzist, amely számos elvégzendő feladattal szembesített mindnyájunkat: Lavotta életét bemutató egyes források a lényegét mellőző pontatlanságával, műveinek ismeretlenségével, s legfőképpen azzal, hogy emlékének ápolása mily' összetett, nehéz feladatot ró nemcsak a tantestületre, de a növendékekre is.

Mielőtt iskolavezetői munkájáról kérdezem, ne menjünk el szó nélkül a Lavotta Alapítvány létrehozása mellett, hiszen ennek a kezdetektől tiszteletbeli elnöke Stefano Conia, azaz a Cremonában élő Kónya István hegedűkészítő professzor...

A Lavotta Alapítvány 1991-ben az első bejegyzett civil szervezet volt térségünkben, díjat odaítélő művészeti alapítványként pedig máig az egyetlen. A kuratóriumba igyekeztem olyan ügyesítő tagokat javasolni, akik Lavotta emlékének ápolásában, a zenei közművelődés támogatásában hasonló lelkesedéssel vettek részt. Kónya Istvánt, a nemzetközileg is igen magas jegyzett hegedűkészítő család tagjaként még kezdő hegedűs éveimből ismertem.

⁸Bakonyi Béla énektanár, karnagy, zenei közíró (Abaújszántó, 1993); Dombóvári János mélyhegedűtanár, a Lavotta János Művészeti Iskola igazgatója, a Lavotta János Kamarazenekar alapító művészeti vezetője, a Lavotta Jánosról szóló monográfia szerzője (1994); Lavotta János Kamarazenekar, az első Lavotta-CD közreműködője (1995); Scholz Jenő Zeneiskola Alapítvány (Szerencs, 1996); Csehi Ferenc zenetanár, karnagy, iskolaigazgató (Sárospatak, 1997); Ujj Viktor Géza fuvolatanár, karnagy, zeneszerző, a sátoraljaújhelyi Zeneiskola első igazgatója (Miskolc, 1998); Fehérné Sulyok Éva Gordonkatanár, a Lavotta János Művészeti Iskola igazgatóhelyettese (2003); Molnár Pál a sátoraljaújhelyi Zeneiskola egykori növendéke, a Lavotta János Kamarazenekar Magyar Verbunkos Zene-sorozat három CD-jének karmestere, zeneszerző, igazgató (Rastatt-Németország, 2004); Szatmári György oboatanár, karnagy, a sátoraljaújhelyi Zeneiskola volt igazgatója (2006); Pecze János képzőművész-tanár, igazgató (Gönc, 2012); Majorosné Hódossy Ilona középiskolai énektanár, a sátoraljaújhelyi Intervox Kórus művészeti vezetője (2013); Csótó László képzőművész-tanár (Királyhelmec, 2014); Korolenkó Ilona hegedűtanár, karmester, az Ungvári Szólisták Kamarazenekara művészeti vezetője (Ungvár, 2015); Dombóvári János Imre fuvolaművész, a Lavotta János Művészeti Iskola igazgatóhelyettese (2016); Kerek Gábor Közéledő zeneszerző, fagottművész, karnagy, a Kodály Zoltán AMI igazgatója (2017)

Lavotha Elemér

Mária néni közös hegedűtanárunk volt Szerencsen, így a növendékhangversenyeken az akkor már középiskolás fiatalember játéka hamar vonzó példaképpé vált. Pista, valamint édesapja Abaújszántóról Cremonába költöztek, így felnőtté válásunkról, egymás pályaválasztásáról nem volt ismeretünk egészen addig, míg meg nem kerestem kéresemmel. A Stradivari hegedűkészítő iskola professzora készséggel vállalta, hogy ügyünknek segítője lesz. Lavotta János születésének 230. évfordulóján gazdag

programsorozattal emlékeztünk 1994-ben. Erre az alkalomra először látogatott haza családjával a verbunkos-szerző leszármazottja, a stockholmi Zeneakadémia professzora, Lavotha Elemér gordonkaművész, aki J.S.Bach szólóestjén kívül a jubileumi hangversenyen kamarazenekarunk kíséretével J.Haydn D-dúr csellóversenyét játszotta.

A jeles eseménynek egyéb különleges, ma már zenetörténeti jelentőséggel bíró vendégei voltak. Hazalátogatott édesapja társaságában Kónya István, aki Budapestről magával hozta a zeneszerzők doyenjének számító, Farkas Ferencet is. A Kossuth-díjas zeneszerző a kamarazenekarnak ajándékozta a Lavotta-szvit partitúráját, amely a Mester jelenlétében csendült fel. Pista barátom mindnyájunk hatalmas meglepetésére egy cremonai hegedűt ajándékozott az alapítványnak, amelyet a millennium évében még egy brácsa örökbe adása követett. Az illusztris vendégek között volt még egy leszármazott, a faragott Lavotta-portré, valamint köztéri mellszobor alkotója, az erdőbényei Lavotha Géza fafaragó, szobrászművész.

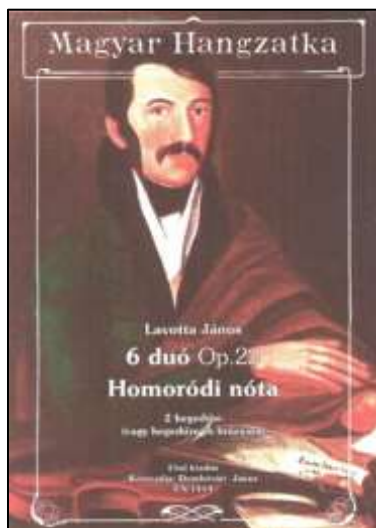
Kónya István cremonai otthonában

Egy intézményt sokféleképpen lehet vezetni, s általában a vezető attitűdjétől függ az, hogy milyen lesz az általa vezetett iskola. Áldozatos munkával, hivatásszeretettel, a kollégák megbecsülésével, eredmények felmutatásával azt hiszem, kiváló képet lehet rajzolni az iskoláról. Van azonban egy magasabb szintű vezetés, amely az előbb felsorolt tulajdonságokon túl még valamit tesz: szellemiséget ad az intézménynek. Nagyon fiatal, mindössze 35 éves volt, amikor vezetői megbízását megkapta. Hogyan tudta úgy átvenni az intézményt, hogy később sikerült szellemiséget adni az iskolának, s kilépve az iskola falai közül, az újhelyi zenei életet szolgálni?

Az elért eredményeket valóban ebből a nézőpontból érdemes elemezni. A fiatalság lehet ugyan érték, de a bölcssek tapasztalatával akkor még nem rendelkeztem. A motiváció, amely a kezdet kezdetén vezérelt, egy erőteljes sodrású folyóhoz hasonlítható, amely hozott magával természetesen minden mást is, de az irány és az erős elhatározás nem volt kétséges. Amikor Sátoraljaújhelyre kerültem, a harmincöt évemmel nemcsak a város, de Borsod-Abaúj-Zemplén

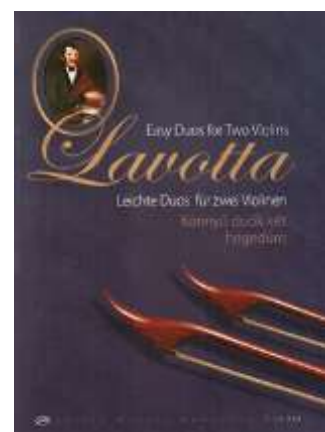
megye legfiatalabb vezetője voltam. (Mára ez megfordult, rangidős lettem...) Így is mutattak be az első igazgatói értekezleten, Miskolcon, ahol együtt lehettem az akkor még regnáló intézményalapítóval, Ujj Viktor Gézával. Ráadásul fiatalságom mellett egy olyan tantestület fogadott, amely súlyos morális válságban volt. Meg kell jegyezni, hogy 1987-ben adódott törvényi lehetőség először arra, hogy a tantestület igazgatót válasszon. Ez azonban megosztottsághoz vezetett, később pedig válságot eredményezett. Ezért kért fel engem a művelődési osztály vezetője, hogy pályázzak, mert rendet kellett tenni, be kellett gyógyítani a sebeket. Valóban, a tantestület igényelte az orvost. Heteken belül kiderült azonban, hogy egy nagyon ambiciózus testület vezetője lettem, akik szívesen játszanak hangszereiken, akár kis csoportokban, kamarazenében is. A kezdet tehát nagyon biztató és erőteljes volt. A névválasztás, s a Lavotta János Kamarazenekar létrejötte a következő években mind azt mutatta, hogy a tantestületben megvan az a potenciál, amellyel a sátoraljaújhelyi zenei életet szolgálni lehet. Tulajdonképpen addig is megvolt, hiszen elődöm, Szatmári György kiváló fúvósstanár, a városi fúvószenekar ügyét karolta fel egészen fiatalon, még a hetvenes évek elején. Az a zenei élet, amely a zeneiskola létrejöttével – 1958-59-ben – elindult, reményeink szerint folyamatosan emelkedő színvonalon, a mai napig lüktet, él és szolgálja a zenét szerető hallgatóságot. Kezdetben fúvószenekari dominanciával, majd 1990-től belépett egy olyan vonós kamarazenekar, amely ha nagy ünnepeken egyesül, akkor itt bizony gyönyörű szimfonikus művek szólalnak meg.

Az iskolavezetés, a tanítás, a muzsikálás mellett jutott ideje a tudományos munkára, a népművelésre, a zenei ismeretterjesztésre is. Hogyan vált fontos üggyé, szinte küldetéssé Lavotta János életművének felderítése, műveinek bemutatása, beépítése a pedagógiai programba?

Jó érzés tapasztalni azt, hogy a negyedszázados Lavotta hagyományápolásra már hivatkozik a szakirodalom is. Harminc évvel ezelőtt nagy kihívás volt ez számomra. Itt került előtérbe történelem szakos tanár kíváncsisága. Megfejteti, hogy a zeneszerző, hegedűvirtuóz, az első színházi karmester, s a zenepedagógia első tanítója, mit próbált felmutatni egy olyan közegben, ahol intézményhálózatról szó sem lehetett, kottakiadásról nem is álmodhatott. A hegedűtanításhoz saját maga komponált darabokat, így fedezhettük fel a magyar hegedűpedagógia számára a húsz hegedűduót, valamint tizenhét kúrduót. Erre úgy nyílt lehetőség,

hogy három évig kutathattam a Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézetében ezeket a műveket. Ő volt tehát az első hírnöke a magyar hegedűpedagógiának. A kutatásból előbb egy monográfia született, amellyel be akartam mutatni a szakmának, hogy mindezt Lavotta János tette, s képessége is volt arra, hogy ezt színvonalasan tegye, hiszen korának híres hegedűvirtuóza volt. A

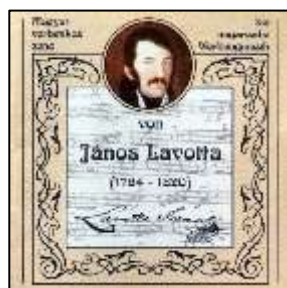

Lavotta János Kamarazenekarnak ez a küldetése, amelyet az eddig megjelent tíz magyar verbunkos CD⁹ tett kézzelfoghatóvá, emellett pedig egy nagyon fontos nevelési programmá a Lavotta iskolában. Úgy gondoltuk, hogy ha ebből csak a közönség és a zenekar profitál, akkor csupán félmunkát végeztünk. A negyedszázad alatt egy olyan sikeres nevelési programot sikerült létrehozni, fejleszteni, amiben meghonosodott a Szózaténeklő és Himnusz zongoraverseny, a verbunkos négykezes-, valamint hangszeres versenyek. Ez segít bennünket abban, hogy ezt az ismeretet, mint nevelési programot, a növendékeknek minél sikeresebben átadjuk.

A küldetést felvállaló Lavotta János Kamarazenekar idén ünnepli fennállásának 28. évfordulóját. Örömből muzsikáló társaságként indult, azonban az évek, évtizedek alatt a régió zenei közművelődését meghatározó együttesévé vált, és neve ismerősen cseng a zenei világban is.

Az egri szimfonikusoktól azért éreztem fájonak az elválást, mert Sátoraljaújhelyre érkezve álmomban sem gondoltam arra, hogy valamikor egy kamarazenekar alapításával a zenekari játékot képes leszek folytatni. Valóban öröm muzsikálásnak indult 1990 karácsonyán, a térség vonós tanáraiból, magas osztályú növendékekből szerveződött az ekkor még Zempléni Kamarazenekar néven játszó együttes, amely 1995-ben nemcsak a saját, de a magyar zenetörténet első Lavotta-CD-jét megjelentette. A fenntartó nélkül működő kamarazenekar Magyar Verbunkos Zene sorozatának első darabját máig kilenc felvétel követte s elmondhatjuk, hogy a Lavotta János Kamarazenekar a verbunkos zenének avatott tolmácsolója.

9

1995

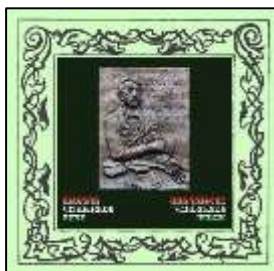
2000

2004

2005

2006

2010

2012

2014

2015

2017

A hazaiakon kívül felvidéki, valamint kárpátaljai muzsikussal kiegészülő együttes mai napig egy olyan családi összefogásként működik, amelynek tagjai a szabad idejükben örömmel muzsikálnak együtt.

Kostyál Kálmán, Devich János és Sándor

Mindeközben fontosnak tartom a szakmai megmérettetést is, így a 2008-ban Kőszegen, a XV. Országos Kamarazenekari Fesztiválon kapott 1. fődíjat, amelyet a zeneakadémiai zsűri egyik mondatával a következőképpen indokolt: „A Lavotta János Kamarazenekar mind a műsorválasztás, mind a szólista produkció és zenekari teljesítmény vonatkozásában a Találkozó legkiemelkedőbb teljesítményét nyújtotta...”

Devich János professzor zsűritagként a kamarazenekar reformkori ruhája láttán szavakban

is kifejezte rokonszenvét és köszönetet mondott a verbunkos muzsika tolmácsolásának külsőségeiben is megnyilvánuló eleganciájáért. A neves gordonkaművész, kamarazenesz kitüntető véleménye a leginspirálóbb Laudáció az együttes számára: „Évek óta kísérem figyelemmel a Lavotta János Kamarazenekar munkáját. Nem csak szűkebb hazájukban, a Zemplén vidékén, de már-már az egész országban rangos esemény fellépésük. Köszönhetően annak, hogy szorgalmas, lelkiismeretes, a művészi színvonalat mindenkor szem előtt tartó munkával készülnek hangversenyeikre. Vezetőjük, Dombóvári János remekül képzett hegedűművész, aki kitartó lelkesedéssel, ambícióval irányítja együttesét. A zenekar sok éves munkáját dicséri a fesztiválokon elnyert számos művészeti elismerés, továbbá ritkaságszámba menő lemezfelvételeik. Ez utóbbiakkal az országban egyedülállóként őrzik és ápolják a XIX. századi magyar zene alkotásait.”

Jóleső érzéssel fogadtuk Sátoraljaújhely Város Önkormányzata által adományozott Pro Urbe-díjat (2003), valamint a Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Közgyűlésének Alkotói-díját (2015), de örömmel tölt el bennünket az is, hogy a kamarazenekar verbunkos zenei hagyományt ápoló tevékenységét bejegyezték a hungarikumok megyei értéktárába is.

Térségünkben egyedülálló módon létrehozója és saját erőből fenntartója a Lavotta-háznak, amit a rendszeres látogatók az egykori vármegyeszékhelyen a „kultúra kápolnajaként” is emlegetnek. Ez is fontos küldetés...

A válasz mögött eléggé összetett folyamat tapintható. A ház létre jött nem független attól a művészeti iskola alapítástól, amelyet 1996-ban, Észak-Magyarország első magán művészeti iskolájaként, Művésztanoda néven, kezdetben 12 zempléni településen, a Hegyközben, Bodroghözben, valamint Hegyalján hoztam létre. A törvényi változások 2003-tól alapítványi fenntartás felé terelték az intézményeket, s azóta Széptan AMI néven működünk. Szükség volt egy központ kialakítására, ezért a belvárosban kétszintes, romos épületet vásároltunk, amelyet négy év alatt – némi műemléki pályázat segítségével – felújítottunk. Emberé a munka, Istené az áldás! – e szavak kíséretében szentelte fel görög katolikus lelki vezetőm a millennium évében, a Magyar Kultúra Napján. Bár nehezen képzelhető, hogy a környéken, pl. Tállyáról Deregnőbe utazgató, országos ismertségű Lavotta – Kazinczy Ferenc

Ikon kiállítás a Lavotta-ház Galériában

arról ír az Erdélyi levelekben, hogy Szebenbe érve „(...) a vacsora mellett barna muzsikusok gyönyörködteték füleinket a mi Lavotánk darabjaival, melyek szívet ragadnak (...)” – legalább a megyebálok alkalmával ne fordult volna elő Sátoraljaújhelyen. Magam is reménykedve várok ilyen forrás felbukkanására. Mindenesetre a kultúrát szolgáló ház Lavotta névvel vált elfogadottá. Felső szintjén a Lavotta Galéria és pódiumterem kiállításoknak, hangversenyeknek, értekezleteknek, továbbképzéseknek, tanulmányi versenyeknek, nem mellesleg pedig a Lavotta

János Kamarazenekar próbáinak is a színtere, földszintjén pedig a művészellátó bolt kreatív vásárlóit gazdag kínálattal várja.

Szerteágazó szakmai feladatai mellett Ön a kezdetektől aktív a közéletben, volt önkormányzati képviselő, még alpolgármester is, a Kazinczy Ferenc Társaság tagja, rendszeresen publikáló közíró. Ennyire érdekli a helyi társadalom?

Igen, ennyire, de elsősorban a zenei közművelődés állapota az, amely napjainkban is cselekvésre kész. A szépreményű rendszerváltoztatás hajnalán a város köztisztviselőjében álló embere, a későbbi első szabadon választott Katona Rezső polgármester – s akit én a hangversenyek közönségsoraiból ismertem meg – arról kérdezett, hogy akarom-e a változást, s hajlandó vagyok-e tenni is érte? Megtisztelő felkérése eredményeként, a szobafalak közötti ellenzékiségemet feladva, így lettem két cikluson át kereszténydemokrata politikus, polgármester úr korai halála után pedig rövid ideig alpolgármester a helyi önkormányzatban. Sok örömet nem leltem a politikai „szkanderezésben”, azonban kezdeményezésem az Oktatási, Művelődési és Sport Bizottság elnökeként, miszerint az akkor tájt rendeletbe foglalt Magyar Kultúra Napja tiszteletére rendezzünk Himnuszmondó versenyt a város általános iskoláinak részvételével, negyedszázada ma is tartó esemény, s amelynek mindenkori győztese Kölcsey Ferenc imáját a városi ünnepségen mondhatja el. Ezen kívül sokszor és sokat perlekedtem a városban tanuló fiatalok zenei kultúrájának fejlesztéséért, az ifjúsági hangversenyek létrehozásáért, mindhiába. Pedig a szakmai feltételek jelenleg is adottak lennének... Más kérdés, hogy Zemplén településeiben, a Hegyközben, a Bodroghözben, valamint a Hegyalján fáradozásunkat siker koronázta.

Középen Németh Miklós

A képviselőtestületben töltött évekből szívesen gondolok vissza arra a néhány kivételes alkalomra, amikor Katona Rezső távollétében engem kért fel helyettesítésére. Többek közt így köszönhettem a város nevében röviddel halála előtt a helyi Szlovák Általános Iskolába látogató Alexander Dubček elnököt, a „prágai tavasz” legendás alakját, Németh Miklós volt miniszterelnököt egy Kossuth-konferencia alkalmával.

A sátoraljaújhelyi Kazinczy Ferenc Társaság – s ezzel egyidejűleg a fővárosi Magyar Kodály Társaság, a gyulai Erkel Ferenc Társaság – tagjának lenni, az ott lévők által létrehozott, valamint képviselt szellemi értéket megismerni, ezt én szomjazom. Amikor pedig egy-egy konferencia, vagy a társaság kiadványa lehetőséget nyújt arra, hogy a Lavotta-kutatásban elért eredmények eljussanak a szakmai nyilvánossághoz, lehet-e ennél hasznosabb, fontosabb a magamfajta gondolkodó számára? Mindig is arra törekedtem, hogy a mindentől oly távol eső Sátoraljaújhely és térsége ne egy „érszűkületes” része legyen a hazának, hanem Lavotta és a verbunkos-zene értékeit felkutatva, megmutatva kerüljön fel az ország szellemi térképére.

Számomra úgy tűnik, gondolkodásában a haza, a nemzet elválaszthatatlan fogalmak. Az összetartozás élményét folyamatosan érzi, megéli. Honnan ered s miből táplálkozik a határon kívülre szorult magyarok iránti érzékenysége?

Fiatalon, házasságkötésünkig egy évtizeden át utazgattam Erdélybe feleségemhez, három gyermekem édesanyjához. Marosvásárhely irodalmi, színházi, zenei élete, Ceausescu jegyrendszere mellett is hihetetlenül gazdag volt. A Tragédia előadása során láthattam színpadon Évaként Tanay Bellát, Ádámként Bács Ferencet, valamint a filmekből ismert Illyés Kingát, Csorba Andrást, Lohinszky Lórándot. Az egri szimfonikusok megbízásából

Sütő Andrással orvos fia, valamint Éva asszony társaságában

tárgyalhattam a filharmónia akkori igazgatójával, Csíky Boldizsárral. Sütő Andrással pedig az Igaz Szó szerkesztőségében találkoztam először, hogy az Engedjétek hozzám jönni a szavakat címmel megjelent kötetét dedikáltassam ez idő tájt született fiannak. Ebből a találkozásból közel két évtizeden át tartó családi kapcsolat kerekedett. Amikor „Erdély fehér tornya” körül fogyni kezdett a levegő, és nem kapott útlevelet darabjainak színházi bemutatójára sem, Vörösmarty utcai, valamint sikaszói házának megközelítése is hordozott veszélyt az oda látogató számára. A feltételezett „poloskák” miatt legtöbbször a kert gyümölcsfái alatt, élénk madárének kíséretével folytak beszélgetéseink, legutoljára „az anyanyelv és a zenei anyanyelv páros szárnyáról”, a pünkösdi metaforájáról, Bartók zenéjének egyetemességéről...

Az utóbbi évtizedben az elmaradhatatlan csíksomlyói zarándoklaton, valamint a tusnádfürdői nyári szabadegyetemen való részvétel is erősen táplálja bennem az összetartozás élményét.

De nem szükséges messzire menni ahhoz, hogy itt Zemplénben érzékennyé váljunk a határ túl oldalán élő testvéreink sorsa iránt, hiszen 1920-ban Zemplén kétharmada, a volt megyeszékhely, Sátoraljaújhely egyharmada idegen hatalom birtokába került. Hasonló sors jutott az egykor a magyar királysághoz

Csíksomlyó, 2017

tartozott Ung-, Bereg-, Ugocsa és Máramaros vármegyéknek, a mai Kárpátaljának. Munkáltatóként a 90-es évek elejétől találkoztam a Kárpátalján oktató kollégák drámai helyzetével. Közülük számosan találtak második otthonra térségünkben, nélkülük Zemplén művészeti iskolái bizony nagy bajban lennének.

Arról már tettem említést, hogy a Lavotta János Kamarazenekar tagjai között nagykaposi és ungvári muzsikások is játszanak. A kamarazenekar verbunkos programját játszotta már Pozsonyban, Nagyszombatban, Galántán, Pusztafödemesen (Lavotta szülőföldjén), Nagykaposon, Királyhelmeceken, Ungváron, Beregszászban, Munkácson, Nagyszőlősön, és terveink között a Kárpát-medence további – elsősorban erdélyi, vajdasági – magyarok lakta települései is szerepelnek.

A nemzeti összetartozás élményében az Ön számára helyük van a Kárpátokon túl élő csángó-magyaroknak is. Az elmúlt időszakban moldvai csángó hagyományőröket látott vendégül Sátoraljaújhelyen, a nyáron pedig kárpát-medencei verbunkos zenei táborot szervezett, amelynek részese volt 10 fiatal a moldvai Forrófalváról. Velük miként került kapcsolatba?

A gyökere a 80-as évek közepéig nyúlik vissza, amikor a „csángók apostola”, Domokos Pál Péter volt a vendégünk, Pétervásárán. Előadása a csángók történetéről, népdalaik szépsége, – legismertebb, a Tavasz szél vizet áraszt, kezdetű gyakran felcsendül honi ajkakon is – kilátástalan sorsuk annyira mély hatással volt rám, hogy cselekvésre készítetett. Az idős zenetudóstól levélben kértem olyan csángó családok nevét, címét, akikkel kapcsolatot létesíthetnék. Péter bácsi válasza ugyan elmaradt, azonban két évtizeddel később dédelgetett vágyam valóra vált. Hat éve került kezem ügyébe a Keresztshölgyek a Moldvai Csángómagyarokért Egyesület felhívása s keresztshölgynek jelentkeztem magam is. A véletlen hozott össze választottammal, egy akkor 10 esztendő forrófalvi leánykával, valamint a csángó fiatalok magyar oktatásában résztvevő Antal Vajda Jánossal, a Főnix Hagyományörző Egyesület alapító-elnökével. Butac Lídia Rita szép hangjával tagja a csoportnak, ennek köszönhetően már kétszer járt Sátoraljaújhelyen, nyaranta pedig mi látogatunk el otthonukba. A keresztshölgyiséggel járó anyagi támogatáson túl a hagyományörző egyesülettel létrejött kulturális kapcsolat újabban karitatív elemekkel is bővült.

Antal Vajda János és Rita keresztshölgy

Beszélgetésünk apropóját két évforduló adja: 30 éven át vezette a Lavotta János Alapfokú Művészeti Iskolát, és idén betöltötte 65. életévét. Ilyenkor az ember akaratlanul is összegez, de látva, hogy töretlenül, sok-sok tervvel és hittel folytatja a munkáját, tekintsünk el a további összegzéstől. Végighallgatva ennek a gazdag pályának a történetét felmerül a riporterben a kérdés: vajon van-e olyan terve, vágya, ami még nem teljesedett be?

A fény mellett ott az árnyék, boldogság mellett a lehangolás – olvashatjuk a Tragédiában, s bizony, nagy igazság ez Madáchtól. Természetesen vannak beteljesületlen vágyak és nem is csak az enyém, hanem a most 60 éves intézmény eddig volt három vezetőjének teljesületlen akarata, hogy a művészeti iskola nyerjen olyan elhelyezést, ahol esztétikus környezetben elegendő számú tanterem és a törvényben előírt kiszolgáló helyiségek a színvonalas oktató-nevelő munkához álljanak végre rendelkezésre. Már az első igazgató, Ujj Viktor Géza is az említettek hiányáról panaszkodott, orvoslásukra fél évszázad sem volt elegendő... Nagy adóssága ez a város önkormányzatának, mint ahogy az elhasználódott, korszerűtlen hangszerállomány fejlesztése is halaszthatatlan feladat a fenntartó tankerület számára. Ez a két terület, amely most a legsürgősebb intézkedést igényli, mert elgondolásom szerint egy művészetoktató intézmény kellene, legyen a város első számú iskolája, a korszerű eszközök pedig a színvonalas oktatáshoz, a versenyhátrány felszámolásához elengedhetetlenek. A 65.

Ujj Viktor Géza

életévemet – csakúgy, mint öt éve – Bojti Eszterrel, számos alkalommal volt zongorakísérőmmel, egy, a zenét szerető közönségnek szánt jubileumi hangversenysorozattal

Szabó Mártával

terveztem emlékezetessé tenni. A hegedű-brácsa est mellett családi kamarazenei koncertet adtunk Szabó Márta unokahúgossal, a Lavotta-duókban állandó társammal. A Lavotta János Kamarazenekar jubileumi hangversenyén pedig ezúttal Rolla János vezette az együttest, amelyen a J.S.Bach V. Brandenburgi versenyében János fiam volt szólista partnerem, s a brémai muzsikussá lett Zsolt fiam J.Haydn C-dúr csellóversenyét játszotta.

Az ember pályájának alakulásában a szakmai munka, a kapott és önként vállalt feladatok mellett fontos tényező a család. A család adja mindazt a muníciót, kitartást, hitet, ami a hétköznapiakhoz kell. Három zenész fiút neveltek fel. Teljesen egyértelmű volt, hogy mindhárman az édesapa nyomdokaiba lépnek?

Egyáltalán nem volt egyértelmű, s az volt magától értetődő, – erre szülőként vigyáztunk – hogy mindenkinek foglalkozni kell a zenével. Nem is emlékszem, hogy a hangszert mi alapján választották gyermekeink. Valószínűleg volt benne praktikusság is, például arra emlékszem, hogy elsőszülött fiúnknak – János Imrének – kicsi korában voltak asztmatikus tünetei. Orvosi javaslatra kapta kezébe a fuvolát, hogy megerősödjön a tüdeje. Középső fiúnknak, Zoltánnak keresztapja, az Egri Zeneiskola igazgatóhelyettese, az áldott emlékű Radnóti Tibor adta az álla alá a hegedűt. Zsoltnak gondolatban már választottam hangszert, de kivártam, hogy ő döntsön. Zongorával kezdtük, hegedűvel folytattuk... Szorgalmasan jött hozzám a napköziből gyakorolni, míg egyszer azt mondta: „Tátá, nekem olyan hangszert adjál, amelyik mellett ülni lehet!” Egyre gondoltunk... Átkísértem a szomszéd terembe Fehérné Sulyok Éva igazgató-

János Imre

helyettes asszonyhoz, aki már addig is ontotta a sikeres csellistákat. Így lett Zsolt fiúnból csellista.

A jó kezdet után mindhárman a zenei pályát választották középiskolásként is, János fuvolán, Zoltán brácsán, Zsolt pedig gordonkán. János eltökélt volt a felsőfokú tanulmányokban is, és egyenes úton célba is ért. A főiskola elvégzése után Matúz István biztatására külföldön folytatta és a belgiumi Leuvenben Berten D'Hollander professzornál szerzett kitüntetéses fuvola- és kamaraművész diplomát. Nagy örömmre együtt

dolgozunk, kiváló szólistája a Lavotta János Kamarazenekarnak, s az iskolának elkötelezett tanára és igazgató-helyettese.

Zoltánt, az örök kísérletezőt a színművészet elcsábította az ígéretes muzsikuspályáról. A család iránt baráti érzéseket tápláló Bánffy György azt mondta neki a meghallgatása után, hogy ha nyíregyházi népzene szakos főiskolai tanulmányai után még van kedve ezt a rögzös pályát választani, akkor ő minden segítséget megad hozzá. Hála Istennek, a nyíregyházi évek alatt jött egy újabb szenvedély, a lovas sport. Díjugrató, military, díjlovaglós versenyek az ország különböző pontjain, s míg nem rendelkezett jogosítvánnyal, az állat szállításába magam is besegítettem. Országos bajnokságot is nyert kategóriájában, még a sportlap címlapjára is felkerült. Tíz évig űzte ezt a sportot, majd egy szép családot alapított, s újra a drámapedagógia irányába fordult. Elvégezte a zsámbéki főiskolát, s nemrégiben Veszprémben mesterszakon is diplomázott. Most jön a legújabb szenvedélye, a gitár, s jelenleg főiskolai felvételre készül...

Zoltán

Zsolt

Zsolt, a család Benjaminja, töretlenül haladt a pályán, s érettségi előtt abban a megtiszteltetésben volt része, hogy egyedüli középiskolásként részt vehetett Alexander Baillie miskolci mesterkurzusán. A professzornak megtetszett Zsolt játéka, és tanítványként meghívta Brémába... Így lett brémai muzsikussá, élvezi az inger gazdag német zenei életet, sokrétű feladatai vannak...

Mindhárom fiam célba ért, büszke vagyok rájuk, és hálás vagyok a sorsnak, hogy zenei eszmélésüket segíthettem. János és Zoltán közel két évtizede kollégám a művészeti iskolában, Zsolttal is gyakran együtt muzsikálunk a Lavotta János Kamarazenekarban.

Január 30-án jelképesen átadta igazgatói irodájának kulcsát eddigi helyettesének, János Imrének. Azonban nem úgy ismerjük Önt, mint aki nyugalomba készül, hiszen ezt már három éve megtehetné volna... Hogyan képzelem el a folytatást, s milyen tervei vannak, amiket szeretne még megvalósítani?

A tantestület félévi értekezlete szép ünnepi alkalom volt arra, hogy szobám kulcsát az intézményvezetői megbízást elnyert fiamnak jelképesen átadjam. Mindezt azzal a jóérzéssel tettem, hogy személyében – és ez volt olvasható kitűnő pályázatában is – garanciát látok nemcsak a színvonalas folytatásra, hanem az egyre időszerűbb megújulásra is. Igen beszédes első megnyilvánulása, amikor a szalaggal átkötött kulccsal a kezében azzal kezdte mondandóját, hogy szeretné, mielőbb chipkártyára lecserélni...

A tantestület búcsúzóul kedves, sokat mondó gesztusként jelképesen a „Lavotta János Alapfokú Művészeti Iskola ÖRÖKÖS IGAZGATÓJA” címmel ajándékozott meg, amelynek korábban talán a „címetes igazgató” adományozás lehetett a megfelelője. Ebben az esetben azonban nem más, mint a kollégák megbecsülése, szeretete nyújt aranyfedezetet az adományozott címhez. Ez pedig igazán boldogsággal tölt el.

Egyelőre nincs más gondolatom, mint folytatni az oktató-nevelő munkát kis hegedűseimmal, szervezni a verbunkos hangszeres versenyeket, a 60 éves Lavotta János AMI jubileumi kiadványát megszerkeszteni. Az iskolai tevékenység folytatására egy élethossziglanira szóló miniszteri engedély ad felhatalmazást, amellyel szeretnék élni mindaddig, amíg egészségem ezt engedi. Szervezem az idén 10 éves Hangásznegyves fellépéseit, a jövő tanévben 60 esztendő városi szimfonikus zenekar jubileumi hangversenyeit, a Lavotta János Kamarazenekar őszi brémai vendégszereplését pedig előkészítem. Lavotta János halálának bicentenáriuma 2020-ban zenetudományi konferencia mellett a 11. CD elkészítésével folytatjuk a kamarazenekar Magyar Verbunkos Zene-sorozatát, továbbá a Lavotta-monográfiának egy bővített kiadását, valamint az eddigi hét konferencia anyagának megjelentetését tervezzük.

Beszélgésünk végén, ha summázni kellene a maga mögött hagyott 45 tanévet, hogyan fogalmazná meg hitvallását?

Kérdésének balladai tömörségű megválaszolására Kazinczy Ferencet hívom segítségül:

„Híven szeretni a jót, / Gyűlölni vesztig a gonoszt, / Eszköze lenni az isteni kéznek, / Egy nem haszontalan tagja az Egésznek, / Férfiak! ez gyönyörű jutalom.”

Hitvallásom pedig Kodály Zoltán gondolatával rokon:

„Hisszük, hogy az emberiség boldogabb lesz, ha megtanul a zenével méltóképpen élni. S aki csak valamit tett ez irányban, már nem élt hiába.”